

Zprávy

Časopis pro pěstování matematiky a fysiky, Vol. 54 (1925), No. 3, 312--316

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/122602>

Terms of use:

© Union of Czech Mathematicians and Physicists, 1925

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

Schweissguth K.: Über partielle Differentialgleichungen erster Ordnung mit vollst. Lösungen von besonderer Art. 60. Kč 7·20.

Schwerdt H.: Lehrbuch d. Nomographie auf abbildungsgeometrischer Grundlage. VIII, 267. M 12·90.

Silbernagel E.: Die Astronomie von ihren Anfängen bis auf d. heutigen Tag. IV, 64. M 1·80.

Sommerfeld A.: Atombau und Spektrallinien. 4. Aufl. XII, 862. M 25—.

Speier A. a Markwitz E.: Physik f. Dentisten. XVI, 334. M 15—.

Spies P.: Sichtbare und unsichtbare Strahlen. 139, 4 Taf. M 1·30.

Spreen W.: Formeln und Tabellen aus d. Gebiete d. Funktechnik. VIII, 72. M 1·65.

Sternbüchlein. Von R. Henseling. Jg. 14. 1925. 97. M 1·20.

Stuker P.: Stern-Atlas f. Freunde d. Astronomie. Tl. 1. VIII, 48, 6 Karten, 1 Zelluloidplatte z. Ablesen d. Coordinaten. M 7·50.

Die Theorien d. Radiologie. XI, 806. M 42—.

Treyse K.: Schaltungsbuch für Radio-Amateure. 2. Aufl. 60. M 1·20.

Tropfke J.: Geschichte d. Elementar-Mathematik in system. Darst. mit bes. Berücks. d. Fachwörter. 2. Aufl. Bd. 7. (Schluss 3.) Stereometrie. Verzeichnisse. V, 128, M 7·50.

Wachsmann J.: Divisions-Tabellen. 217. Kč 90—.

Wachsmann J.: Multiplikations-Tabellen f. unbeschränkte Faktoren. 208. Kč 90—.

Wachsmann J.: Tagezinsentafeln nebst Zeitber. 10, 12, 15, 18% à 10 Tafeln à Kč 43—.

Warmbach C.: Radiophysik. Leichtfassliche Einführung für Jedermann. 79. M.

Wegener A.: Thermodynamik d. Atmosphäre. 2. Aufl. VIII, 331. M 17—.

Weickmann L.: Wellen im Luftmeer: 1. Symmetriepunkte d. Luftdruckganges. Der Luftdruck als zugesetzte Schwingung. 46, 6 Taf. M 3—.

Whittaker E. T.: Analytische Dynamik d. Punkte und starren Körper. Übers. v. F. u. K. Mittelsten Scheid. XII, 462. M 22·50.

Wieleitner H.: Die Geburt d. modernen Mathematik. 1. Die analytische Geometrie. 61. M 1—.

2. Die Infinitesimalrechnung. 72. M 1—.

Wiesent J.: Die Elektrizität auf Grund d. jüngsten Forschungsergebnisse. VIII, 194. M 5—.

Wilsing J.: Untersuchungen über d. Extinktion d. Strahlung in d. Erdatmosphäre nach bolometrischen Messungen im Sonnenspektrum. 79. M 7—.

Wrona E. u. C.: Das Radio-Bastelbuch. 4. Aufl. 109. M 1·80.

Zimmermann H.: Zur Relativitätslehre. VII, 52. M 2·70.

ZPRÁVY.

Prof. Bohuslav Brauner, český chemik světového jména, dožije 8. května t. r. sedmdesáti let. Lásku k přírodním vědám, zvláště k chemii, přinesl si také z domova; jeho matka, roz. Neumannová, pocházela z rodiny, jejíž četní příslušníci se proslavili v chemickém světě. Otec její, Braunerův děd, K. A. Neumann, byl prvním profesorem chemie na »polytechnickém ústavě« při pražské universitě, strýc Braunerův, J. G. Neumann, stal se známým svými výzkumy o meteoritech, prastrýc Braunerův, K. Neumann, byl lé-

kárníkem a profesorem v Berlíně. A na gymnasiálních studiích utvrdil v mladém Braunerovi tuto zálibu prof. Bořický.

Na technice poslouchal Brauner Šafaříka, při tom navštěvoval i pražskou universitu, kde pracoval po dva roky u Linnemanna na disertační práci z organické chemie. Mnohem více však na něj působil Mach, jenž společně s Braunerem publikoval práci o fosforescenci a zůstal v přátelských stycích s ním až do své smrti. V letech 1878 a 1879 pracoval Brauner v Heidelbergu u Bunsena, r. 1880, když byl promován v Praze na doktora filosofie, odebral se do Anglie, kde se v Manchesteru u prof. Roscoe zabýval po dva roky studiem vzácných zemin. Po návratu do Prahy habilitoval se Brauner r. 1883 na české universitě pro analytickou, později pak pro anorganickou a teoretickou chemii. R. 1890 byl jmenován profesorem mimořádným, r. 1897 řádným.

Veliké znalosti jazykové, podporované zálibou v cestování, umožnily Braunerovi, aby poznal snad všechny přední laboratoře chemické a byl neustále ve styku skoro se všemi vynikajícími chemiky současnými, ale největší vliv na jeho vědecký vývoj a směr jeho prací měl geniální tvůrce periodické soustavy prvků, D. I. Mendělejev. Brauner byl z prvních, kdož poznali význam tohoto nesmrtelného díla ruského chemika pro moderní chemii a jeho zdokonalení i uznání věnoval veliký díl své učitelské i vědecké činnosti. Již r. 1888 uveřejnil práci o atomové váze beryllia, v níž dokazoval, opíraje se o periodickou soustavu, že tento prvek je dvojmocný. Vystoupil s tímto míněním proti Nilsonovi a Petersonovi, kteří ze svých měření usoudili, že beryllium je trojmocné; později ovšem sami uznali správnost Braunerova názoru. Periodická soustava vedla Braunera i ke studiu vzácných zemin.

Mezi Mendělejevem a Braunerem vyvinulo se brzy upřímné přátelství. Osobně poznal Brauner Mendělejeva r. 1883 při své návštěvě v Petrohradě, později navštívil Mendělejev Braunera v Praze, a když Brauner r. 1902 přednášel na sjezdu ruských chemiků v Petrohradě o vzácných zeminách a periodické soustavě, zúčastnil se jeho přednášky i Mendělejev, ačkoli to nebylo jeho zvykem. Svoje styky s Mendělejevem a význam jeho prací pro moderní chemii vylíčil Brauner poutavě ve svém spisku: »Dim. Ivanovič Mendělejev«, vykládá také o nich ve svých originálních přednáškách: »O periodické soustavě Mendělejevově«.

Nemůže býti účelem těchto řádků vylíčiti celou rozsáhlou vědeckou činnost Braunerovu. V oboru vzácných zemin a atomových vah je Brauner uznanou autoritou mezinárodní; je členem mezinárodní komise pro atomy a předsedou odboru pro atomové váhy. Jeho kritické články o atomových vahách jednotlivých prvků v Abeggově kompendiu jsou již dnes pokládány za klasické. Brauner také prosadil, že za základ pro měření atomových vah bylo vzato $O = 16$. Byl první, jenž získal chemickou cestou volný fluor a oddělil praseodym.

Vnějšího uznání vědecké práce dostalo se Braunerovi s mnoha míst. Brauner je členem všech našich předních korporací vědeckých, je čestným členem Chemical Society v Londýně, Sociétés Chimique de France v Paříži, čestným doktorem university v Manchesteru, rytířem řádu čestné legie. Je také stálým členem sboru navrhovatelů na Nobelovu cenu chemickou.

Své sedmdesátky dožívá se Brauner v plné svěžesti tělesné i duševní; všestranné pěstování sportu, jehož význam poznal za svého pobytu v Anglii, jistě hodně k tomu přispělo. Jeho vědomosti chemické a znalost chemické literatury, i nejnovější, jsou nesmírné a o podivuhodné pružnosti jeho ducha svědčí nejlépe nadšení, s jakým sleduje nejmodernější směry chemického badání. A při tom Brauner nezůstal výlučným odborníkem, zabírajícím se jen o svou vědu; se stejným porozuměním všímá si pokroku i v ostatních přírodních vědách, z nichž zvláště astronomie je jeho zamilovaným oborem. V našich poměrech znamená sedmdesátka ukončení akademické dráhy a rozloučení s učitelskou činností na universitě; u muže rázu Braunerova však jistě nebude a nemůže znamenati ukončení činnosti vědecké.

Závěrka.

Nové měření světelné rychlosti provedl Michelson. Princip jeho metody je tento: Světelný paprsek se odráží na jedné stěně osmistěnného zrcadla, dopadá na jiné zrcadlo, umístěné ve vzdálenosti 22 mil (asi 35 km) a po odrazu na něm vrací se k osmistěnnému zrcadlu. Totálně reflektujícími hranoly je jeho dráha řízena tak, že pokud je ono zrcadlo v klidu, dopadá právě na stěnu ležící naproti té, na niž se odrazil. Po odrazu vstupuje do dalekohledu. Osmistěnné zrcadlo uveče se nyní do rotace takovou rychlostí, že se paprsek po svém návratu odráží ne na stěně protilehlé, nýbrž na stěně sousední. Z otáčivé rychlosti zrcadla a ze vzdálenosti obou stanic možno rychlost světla vypočísti. Měření byla konána ve známé observatoři na Mount Wilson, druhé zrcadlo bylo na Mount Antonio. Jako předběžný výsledek uvádí Michelson hodnotu 299.820 km/sec; chyby pozorování odhaduje na ± 0.01 proc. a doufá, že se mu podaří přesnost měření ještě desetkrát zvýšiti.

Padesátileté trvání »Société mathématique de France« bylo oslaveno ve dnech 22.—24. května minulého roku (v zprávu v tomto Časopise, roč. LIII., str. 340); z českých matematiků účastnili se jich prof. Bydžovský a Schoenbaum; zastoupena byla Jednota čsl. mat. a fysiků a »Česká Akademie«. V těchto dnech vyšly zprávy o seděních »Société«, věnované tentokrátě také oslavě padesátiletí; vyjímáme z nich některé podrobnosti, jež by mohly zajímati naše čtenáře.

Význam »Société« pro francouzskou matematiku vysvítá již ze jmén jejích předsedů (předseda se volí na rok; žádný odstoupivší předseda není znovu volen); jsou mezi nimi jména nejlepších francouzských matematiků; počínaje Chaslesem, jenž byl prvním předsedou, čteme v seznamu předsedů jména: Poincaré, Darboux, Mann-

heim, O. Bonnet, Jordan, Laguerre, Halphen, Picard, Appell, Humbert, Goursat, Koenigs, d'Ocagne, Painlevé, Borel, Hadamard, Cartan, Lebesgue, P. Lévy, abychom uvedli jen nejznámější. Společnost vyměňuje své publikace asi se sedmdesáti jinými společnostmi (také s naší Jednotou a Akademií); při tom nutno uvážit, že válkou byl přerušen trvale styk se společnostmi zemí Francií nepřátelských. Při slavnostech padesátiletí byli zastoupeni matematikové 26 různých zemí.

Oslava obsahovala, mimo obvyklé formality (proslovy delegátů, odevzdávání pozdravných adres atd.), tři vědecké přednášky prof. Hadamarda, Nörlunda a Enriquesa. Po stránce společenské pak sřediskem oslav byla slavnostní schůze, které předsedal bratranec slavného matematika H. Poincaré-a, politik R. Poincaré, tehdejší předseda ministerský, v níž promluvil, mimo něho, Picard, de la Vallée Poussin, Lecornu, d'Ocagne, Borel, de Fontviolant. Z obsahu těchto proslovů budiž jen uvedeno, že v nich opět a opět se ozývalo jméno Poincaré-ovo, jemuž byla vůbec věnována přednáška Borelova, jehož však opět a opět se dovolávali i četní jiní řečníci, tak zvláště R. Poincaré sám. Bylo zajisté jen vnější záminkou k tomu to, že rok založení Společnosti byl zároveň rokem, kdy vstoupil na École Polytechnique její nejslavnější žák, později největší matematik své doby. Borel založil svou originelní přednášku na výkladu o tom, jak vysoké ponětí, jež měl Poincaré o důstojnosti vědecké pravdy, vedlo jej k stálému hájení práv vědecké myšlenky proti t. zv. zdravému rozumu. Vedle odborných zásluh Poincaré-ových byly zdůrazňovány také jeho výkony filosofické a jeho význam jako velkého muže, uznaného celým světem.

B.

Matematický ústav university štrasburské. V letním běhu t. r. konají se na této universitě, mimo obvyklé přednášky programatické, zvláštní přednášky pro uvedení do vědeckého badání («cours de recherche»), a to podle tohoto programu:

Bauer: Konstituce atomů. (2 hod.)

Fréchet: Vyjádření empirického zákona vzorcem. Vyrovnání. (3 hod.)

Thiry: Kapitola z hydrodynamiky. (2 hod.)

Valiron: Nová teorie funkcí celých a meromorfních. (2 hod.)

Villat: Úvahy o některých zevšeobecněních diferenciálních rovnice Lamé-ovy a o teoriích minimálních ploch. (2 hod.)

B.

Mezinárodní rada badatelská (Conseil international de recherches), jejíž součástí je československá Národní rada badatelská, bude mít své třetí valné shromáždění v Bruselu 7. července t. r.

B.

Subskripce na fyzikální tabulky. Čs. Ústředí pro mezinárodní spolupráci duševní oznamuje, že National Research Council ve Washingtoně počne publikovati v nejbližší době International Tables of Numerical

Data of Physics, Chemistry and Technology, jichž hlavním redaktorem je Edward W. Washburn. Tabulky vyjdou v řadě svazků během půl druhého roku a budou obsahovati asi 2500 stran. Krámská cena bude asi 60—70 dolarů. Ale vydavatelstvo tabulek má právo vyzdvihnouti od nakladatele libovolný počet exemplářů za cenu 35 dolarů pro ty, kdož budou subskribovati u National Research Council do určitého termínu (pravděpodobně do 1. června 1925). Později bude možno získati tabulky výhradně v knihkupeckém prodeji za normální cenu. K subskripci za sníženou cenu jsou oprávněni: 1. Všichni členové uznaných vědeckých nebo technických společností, každý na jeden exemplář. 2. University, oficiální knihovny, vládní místa, výzkumné laboratoře, průmyslové podniky na tolik výtisků, kolik k vlastní potřebě považují za nutné. Ježto subskribovati lze pouze na oficiálních formulářích a protože nejpozději do 30. dubna t. r. nutno Ústředí oznámiti jména a adresy všech interestů, jimž by subskripční přihlášky měly býti zaslány, žádá Jednota svých členů, aby určitě do 28. dubna t. r. oznámili, kdo hodlá na tabulky ty subskribovati (Praha II., Křemencova 16).

Z.